

Julius Kambarage Nyerere

บุรุษผู้เป็นตำนานแห่งการสร้างชาติในแอฟริกา

พาดิน นิลสวัสดิ์

รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ประจำสาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

มหาวิทยาลัยมหิดล

14 ตุลาคม วันครบรอบการจากไปของรัฐบาลผู้เป็นต้นแบบแห่งการต่อสู้เพื่อเอกราชและสร้างเอกภาพบนผืนทวีปแอฟริกา รัฐบาลผู้เป็นตำนานของผู้นำทางการเมืองที่สมถะ ยึดมั่นในหลักการและผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสำคัญ รัฐบาลผู้ได้รับความเคารพยกย่องอย่างสุดหัวใจจากประชาชนในประเทศแทนซาเนีย แอฟริกาตะวันออก

Nyerere (นยูห์แรลเอ) เกิดในชนเผ่า ซานากิ (Zanaki) ซึ่งมีประชากรเพียง 40,000 คน (หนึ่งในเผ่าที่เล็กที่สุดในแทนซาเนีย) ทางตะวันออกเฉียงใต้ของทะเลสาบวิกตอเรีย ประเทศแทนซาเนีย เมื่ออายุ 12 ขวบ พ่อของเขาผู้เป็นหัวหน้ายอมส่งลูกชายเข้าโรงเรียนเพื่อรับการศึกษาระดับมัธยมในโรงเรียนของรัฐบาล โดยเขาต้องใช้เวลาเดินทางไปกลับในแต่ละวันถึง 41 กิโลเมตร เขาสอบได้เป็นลำดับที่หนึ่งเพื่อเข้าศึกษาต่อ โรงเรียนฝึกหัดชั้นนำชาวพื้นเมืองเพื่อมาช่วยบริหารประเทศภายใต้การปกครองของอังกฤษ ที่เมืองทาโบรา (Tabora) และเดินทางไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยมาเคเรเร (Makerere University) ประเทศยูกันดา (ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงแห่งเดียวในแอฟริกาตะวันออกในสมัยนั้น) เมื่อจบออกมาเขาได้มาเป็นครูสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่โรงเรียนวิทยาลัยเซนต์แมรี (St. Mary College) ในเมืองทาโบรา (1946-1949) หลังจากนั้นเขาก็ได้รับทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยเอดินเบิร์ก (Edinburg University) สก็อตแลนด์ กล่าวได้ว่าเขาเป็นชาวแทนซาเนียคนแรกที่เข้ารับการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ณ ประเทศอังกฤษ ที่แห่งนี้เองที่เขาได้เข้าไปคลุกคลีและศึกษาแนวคิดทางสังคมนิยมจากกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองของผู้ใช้แรงงานอังกฤษ เขาจบปริญญาโททางด้านประวัติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์จากมหาลัยดังกล่าวในปี 1952

ความสนใจทางการเมืองของเขาเริ่มมาตั้งแต่สมัยเรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยมาเคเรเร ประเทศยูกันดาแล้ว เขาเข้าร่วมในกลุ่มข้าราชการชาวแอฟริกัน ซึ่งตั้งขึ้นมาเพื่อถกปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคมแอฟริกันภายใต้การปกครองของอังกฤษ ต่อมากลุ่มนี้ได้พัฒนามาเป็น สมาคมชาวแอฟริกันแห่งทั้งทวีป¹ (Tanganyika African Association) หลังจากกลับมาจากประเทศอังกฤษได้เพียงสองปี เขาได้เปลี่ยนสมาคมนี้เป็นพรรคการเมืองที่สำคัญของแทนซาเนียจวบจน

ปัจจุบันคือ Tanganika African National Union (TANU) และเริ่มทำการรณรงค์เรียกร้องเอกราชให้ทั้งกายิกา โดยยึดมั่นในแนวทางแห่งสันติวิธี

ในขั้นแรกผู้ปกครองทั้งกายิกาของอังกฤษคือ Sir Edward Twining ได้ตั้งให้เขาเข้าร่วมในสภานิติบัญญัติของอาณานิคมอังกฤษ (the colony's Legislative Council) หนึ่งปีหลังจากนั้นทางพรรค TANU ได้ส่งเขาเป็นตัวแทนไปยังคณะกรรมการทรัสต์แห่งสหประชาชาติ (United Nations Trusteeship Council) เพื่อเรียกร้องให้สหประชาชาติกำหนดวันคืนเอกราชให้ทั้งกายิกา พร้อมกับเรียกร้องให้สหประชาชาติยอมรับให้อาณานิคมในแอฟริกาที่มีรัฐบาลปกครองตนเอง แต่ทว่าอังกฤษกลับปฏิเสธข้อเรียกร้องดังกล่าว

หลังการประชุมที่สหประชาชาติในครั้งนั้น เขาได้ลาออกจากความเป็นครูและมุ่งหน้าทำการรณรงค์เพื่อเรียกร้องเอกราชให้ทั้งกายิกาโดยตระเวนไปทั่วประเทศ ผลคือ สมาชิกพรรค TANU เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วคือ จาก 100,000 คนในปี 1955 เป็น ครึ่งล้านคนในปี 1957 ²

ในปี 1960 เมื่ออังกฤษเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งสภานิติบัญญัติของอาณานิคม ปราบกฏว่าพรรค TANU กวาดที่นั่งไปทั้งหมด เขาดำเนินการเจรจาและประสานงานกับผู้ปกครองอังกฤษ จนในที่สุด ทั้งกายิกาได้รับเอกราชเต็มตัวจากอังกฤษ ในปี 1961 เป็นการได้รับเอกราชที่สงบที่สุดในทวีปแห่งนี้ เขาสามารถสร้างเอกภาพของประเทศภายใต้ชนเผ่าที่มีมากกว่า 120 เผ่าในประเทศโดยปราศจากการนองเลือด และนำภาษาสวาฮิลี (Swahili) มาใช้เป็นภาษาราชการ Nyerere กลายเป็นนายกรัฐมนตรีและประธานาธิบดีคนแรกของประเทศ

Nyerere เฉกเช่นผู้นำประเทศแอฟริกาที่เคยตกเป็นอาณานิคมของตะวันตก คือ เมื่อสามารถปลดแอกอาณานิคมออกไปได้ ก็พยายามหาหนทางสร้างประเทศให้หลุดพ้นจากการพึ่งพิงตะวันตก เขามุ่งหวังที่จะนำพาประเทศแทนซาเนียไปสู่การพึ่งพาตนเอง (Self-reliance) ประเทศที่ปราศจากหนี้และการพึ่งพิงจากตะวันตก เขามองว่าลัทธิล่าอาณานิคมและระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เป็นรูปแบบการเข้าควบคุมและครอบงำประชาชนที่ไม่แตกต่างกัน เขาเลือกสร้างความสัมพันธ์แน่นแฟ้นกับจีน และนำแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมมาประยุกต์ใช้ (1967-1985) คือ นำระบบการผลิตแบบรวม (Collective farming) แต่มุ่งเน้นไปที่การผลิตในครัวเรือนเป็นสำคัญ ซึ่งเรียกว่า อุจุมมา (Ujamaa) หรือ familyhood จากอิทธิพลแนวคิดในสังคมนิยมแอฟริกาเขาเชื่อว่า บุคคลจะเป็นตัวเป็นตนได้ก็มาจากการครอบครัวยุคใหม่ ครัวเรือนจึงเป็นหน่วยผลิตที่เป็นพื้นฐานสำคัญ จากครอบครัวก็จะขยายไปสู่ชุมชน จากชุมชนก็ขยายตัวสู่ระดับเมือง และประเทศตามลำดับ เขาเชื่อว่าแนวความคิดเหล่านี้มีปรากฏอยู่แล้วในสังคมพื้นเมืองดั้งเดิมแอฟริกันก่อนการเข้ามาของตะวันตก การฟื้นฟูแนวความคิดนี้กลับมาใช้ใหม่จะกำจัดระบบทุนนิยมให้หมดไปได้

แม้ว่าผลผลิตและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของแทนซาเนียจะลุ่มหลวอย่างไม่เป็นท่าหลังจากการใช้การผลิตแบบอุจุมมา กล่าวคือในปี 1976 จากประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตรรายใหญ่ของแอฟริกา แทนซาเนียกลายเป็นประเทศที่นำเข้าสินค้าเกษตรรายใหญ่ของแอฟริกา³ อีกทั้งแทนซาเนียยังถูกจัดเป็นหนึ่งในประเทศยากจนที่สุดในโลก รายได้ต่อหัวของประเทศอยู่ที่ 250 ดอลลาร์ ค่าเงินลดลง เกิดภาวะเงินเฟ้อ GNP ลดลงทุกปี และท้ายที่สุดประเทศต้องพึ่งพิงเงินช่วยเหลือ

จากต่างประเทศเป็นหลักเพื่อช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้ดำเนินต่อไป⁴ อย่างไรก็ตาม นโยบายสังคมนิยมแบบแอฟริกันกลของเขากลับประสบผลสำเร็จด้านสังคมเป็นอย่างมากยิ่ง ได้สร้างความเท่าเทียมกันทางการศึกษาแก่ทุกคนเผ่าและประชาชนทุกลำดับชั้น แทนซาเนียกลายเป็นประเทศที่มีอัตราการรู้หนังสือมากที่สุดในแอฟริกา นอกจากนี้กว่า 50 % ของประชากรมีแหล่งน้ำสะอาดสำหรับอุปโภคบริโภค มีศูนย์บริการทางสาธารณสุขและโรงพยาบาลในชนบท อัตราการตายของทารกแรกเกิดลดลง ช่วงระยะเวลาของการมีชีวิตอยู่ของประชาชนเพิ่มขึ้นจาก 35 เป็น 51 ปี ที่สำคัญที่สุดคือ ไม่มีความขัดแย้งหรือการปะทะกันระหว่างชนเผ่า ซึ่งมีมากถึง 120 ชนเผ่าในประเทศแทนซาเนีย เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การเมืองของประเทศแทนซาเนียมีเสถียรภาพมั่นคง และไม่มีสงครามกลางเมืองเช่นประเทศแอฟริกาอื่น⁵

ในส่วนของบทบาทการเมืองระหว่างประเทศ ความสำเร็จของเขาในการปลดปล่อยประเทศแทนซาเนียเป็นเอกกราชโดยปราศจากการนองเลือด กลายเป็นต้นแบบและแรงบันดาลใจให้กลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อการปลดปล่อยแอฟริกาทางตอนใต้มากมายเช่น เช่นกลุ่ม African National Congress (ANC) และ Pan African Congress (PAC) แห่งประเทศแอฟริกาใต้ กลุ่ม FRELIMO หรือแนวหน้าปลดปล่อยประเทศโมซัมบิก (Mozambique) จากการเป็นอาณานิคมของประเทศโปรตุเกส กลุ่ม ZANLA หรือกองทัพเพื่อการปลดปล่อยแห่งชาติของประเทศซิมบับเว (Zimbabwe) ซึ่งมีนาย โรเบิร์ต มูกาเบ (Robert Mugabe) เป็นผู้นำ กล่าวได้ว่า เขาให้การสนับสนุนทั้งด้านการเมือง ยุทธปัจจัย การฝึกอบรม และให้ที่พักพิง แก่ขบวนการปลดปล่อยชาติแอฟริกา (Pan- African movement) เหล่านี้ จนกระทั่งประเทศในแถบนี้ได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์⁶ นอกจากนี้ เขายังเป็นกำลังสำคัญในการร่วมขับไล่จอมเผด็จการ อิดี อามิน (Idi Amin) แห่งประเทศอูกันดา (Uganda) โดยส่งกำลัง 20,000 นาย ข้ามพรมแดนของแทนซาเนียไปยังประเทศอูกันดา เพื่อร่วมกับกลุ่มต่อต้านเผด็จการอิดี อามิน จนสามารถนำประธานาธิบดีคนแรกของอูกันดาคือ นายมิลตัน โอโบเต (Milton Obote) กลับคืนสู่อำนาจได้⁷

ในปี 1963 เขาได้ร่วมกับผู้นำประเทศแอฟริกาที่ได้รับเอกราชเพียงไม่กี่ประเทศคือ เอธิโอเปีย กานา และแซมเบีย ก่อตั้งองค์การเพื่อเอกภาพแห่งแอฟริกา (Organization of African Unity) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการปลดปล่อยชาติแอฟริกันให้เป็นเอกราช ต่อมาองค์การนี้ได้กลายมาเป็น สหภาพแอฟริกา (African Union) ในปี 2002

ในปี 1980 เขาร่วมกับผู้นำอีก 9 ชาติร่วมกันก่อตั้ง Southern African Development Coordination Conference (SADCC) เป็นความร่วมมือที่มุ่งเน้นการประสานโครงการพัฒนาระหว่างประเทศแอฟริกาตอนใต้ด้วยกัน เพื่อลดการพึ่งพิงจากภายนอกทวีป ต่อมาในปี 1992 ความร่วมมือนี้ก็กลายมาเป็น Southern African Development Community (SADC) เน้นการบูรณาการทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นสำคัญ พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคง

Nyerere เป็นผู้นำแอฟริกันคนแรกที่ลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีโดยสมัครใจเมื่อปี 1985 เนื่องจากเขาตระหนักถึงความล้มเหลวทางเศรษฐกิจของประเทศจากนโยบายอุจุมบาที่ดำเนินมาเป็นระยะเวลา 18 ปี แม้ว่าสังคมนิยมแบบแอฟริกันที่เขาเชื่อมั่นจะล้มเหลว แต่บุรุษที่นิยมเรียกตัวเองว่า ครู (Mwalimu-มัลลิมุ ในภาษาสวาฮีลี) มากกว่าคำว่าประธานาธิบดี และบอกอยู่เสมอว่า ตัวเขาเป็นครูโดยความตั้งใจ แต่เป็นนักการเมืองโดยอุบัติเหตุ (schoolmaster by

choice and politician by accident) กลับเป็นผู้นำที่ได้รับความเคารพอย่างสูงสุดบนผืนทวีปแอฟริกาและในสังคมระหว่างประเทศ เขาคือผู้นำที่ไม่เคยมีมลทิน หรือถูกตั้งข้อกังขาเกี่ยวกับเรื่องของการคอร์รัปชัน ซึ่งหาได้ยากในบรรดาผู้นำแอฟริกาจากอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน เขามีความเป็นอยู่อย่างสมถะ ประชาชนจะเห็นเขาอยู่ในชุดเสื้อซาฟารีสีเทาหรือสีดำ อยู่เสมอ เขาเดินทางไปพบผู้คนทั่วประเทศโดยปราศจากรถนำขบวนเหมือนภาพผู้นำทั่วไป เขาไม่แสวงหาความร่ำรวยเข้าตัวเอง เงินเดือนในตำแหน่งประธานาธิบดีที่เขาได้รับไม่เคยเกิน 8000 ดอลลาร์ต่อปี ไม่มีใครเคลือบแคลงถึงเจตนาภมณอันมุ่งมั่นที่เขาตั้งใจทำเพื่อผืนแผ่นดินเกิด เขาจึงได้รับการขนานนามว่า เป็นตัวแทนแห่งมโนธรรมของแอฟริกา (Conscience of Africa)

Key word แทนซาเนีย รัฐบาลแอฟริกา Nyerere (นยูยท์แรลเอ) แอฟริกาตอนใต้ ขบวนการ
ปลดปล่อยแอฟริกา สังคมนิยมแอฟริกา

เชิงอรรถ

1. เดิมประเทศแทนซาเนียก่อนรวมกับเกาะซานซิบา (Zanziba) มีชื่อว่า หังกายิกา (Tanganyika)
2. Julius Nyerere Encyclopedia, p. 1 แหล่งที่มา <http://www.encyclopedia.com/people/social-sciences-and-law/sociology-biographies/julius-nyerere>
3. Tanzania Zalendo (Non-Profit Organization), **Nyerere Biography**, p.3 แหล่งที่มา <http://tanzaniazalendo.org/our-nation/the-people/the-great-tanzanian/j-k-nyerere/nyerere-biography/>
4. **Julius Nyerere Encyclopedia**, p.5-6 แหล่งที่มา <http://www.encyclopedia.com/people/social-sciences-and-law/sociology-biographies/julius-nyerere>
5. Alistair Boddy Evans, **Julius Kambarage Nyerere : Father of Nation**, p.2 แหล่งที่มา <http://africanhistory.about.com/od/tanzania/a/What-Was-Ujamaa.htm> และ **Julius Nyerere Encyclopedia**. p. 1 แหล่งที่มา <http://www.encyclopedia.com/people/social-sciences-and-law/sociology-biographies/julius-nyerere>
6. Ikaweba Bunting, "Julius Nyerere's Last Interview on Anti-Colonialism," **New International Magazine**, issue 309, January-February 1999, p.2
7. Ayanda Madyibi , **Biography: Julius Kambarage Nyerere**, p. 3 แหล่งที่มา <https://wBoddyww.marxists.org/subject/africa/nyerere/biography.htm>
8. Micheal T. Kaufman, "Julius of Nyerere of Tanzania Dies; preached African Socialism to the World" **New York Times**, 15 October 1999, p.6 แหล่งที่มา <http://www.nytimes.com/1999/10/15/world/julius-nyerere-of-tanzania-dies-preached-african-socialism-to-the-world.html? r=0>

เอกสารอ้างอิง

Alistair Boddy Evans. **Julius Kambarage Nyerere : Father of Nation.** แหล่งที่มา <http://africanhistory.about.com/od/tanzania/a/What-Was-Ujamaa.htm>

Ayanda Madyibi .**Biography: Julius KambarageNyerere** แหล่งที่มา <https://www.marxists.org/subject/africa/nyerere/biography.htm>

Ikaweba Bunting. “ Julius Nyerere’s Last Interview on Anti-Colonialism” **New International Magazine**, issue 309, January-February 1999.

Julius Nyerere Encyclopedia แหล่งที่มา <http://www.encyclopedia.com/people/social-sciences-and-law/sociology-biographies/julius-nyerere>

Micheal T. Kaufman. “Julius of Nyerere of Tanzania Dies; preached African Socialism to the World” **New York Times**, 15 October 1999 แหล่งที่มา http://www.nytimes.com/1999/10/15/world/julius-nyerere-of-tanzania-dies-preached-african-socialism-to-the-world.html?_r=0

“Nyerere the father of Southern African Liberation” **News and Events** 02 November 2010 แหล่งที่มา http://www.juliusnyerere.org/resources/view/nyerere_the_father_of_southern_african_liberation

Simeon Mesaki and Mrisho Malipula “Juius Nyeree’s influence and legacy: From a proponent of familyhood to a candidate for sainthood” **International Journal of Sociology And Anthropology** Vol. 3(3) March 2011 pp. 93-100.

Tanzania Zalendo (Non-Profit Organization). **Nyerere Biography.** แหล่งที่มา <http://tanzaniazalendo.org/our-nation/the-people/the-great-tanzanian/j-k-nyerere/nyerere-biography/>

The Ontario Institute for Studies in Education of the University of Toronto(OISE/UT). **Julius Nyerere, Tanzania’s legendary teacher- President, dies at 77.** แหล่งที่มา <http://schugurensky.faculty.asu.edu/moments/1999nyerere.html>